

بررسی میزان آشنایی و استفاده دانشجویان دانشگاه فردوسی از منابع مرجع^۱

شهین مجیری^۲

چکیده

بررسی گستره آگاهی دانشجویان دانشگاه فردوسی و استفاده آنها از منابع مرجع موجود در کتابخانه‌های این دانشگاه از دو پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده مشخص شد که آگاهی دانشجویان در سطح ۴۰/۶ درصد و استفاده از منابع مرجع در سطح ۴۳٪ است. رابطه معنی‌داری بین آگاهی و استفاده از منابع مرجع وجود داشت. بین آگاهی و استفاده از منابع مرجع مستقیم رابطه وجود داشت و دانشجویان رشته‌های علوم انسانی بیشتر از سایر رشته‌ها از منابع مرجع آگاه بودند و بیشتر از منابع مرجع استفاده می‌کردند.

مقدمه

منابع مرجع که در عصر حاضر از آنها به عنوان منابع اطلاعاتی نیز یاد می‌شود، اطلاعات را به گونه‌ای تنظیم و سازماندهی می‌کنند که پژوهشگران بتوانند نیاز خود را به سرعت و سهولت برطرف نمایند. با توجه به اهمیتی که این منابع دارند، هر ساله بودجه فراوانی در کتابخانه‌های دانشگاهی صرف خرید منابع اطلاعاتی و مرجع می‌شود، اما، برخی تحقیقات نشان داده که پژوهشگران، استادان و دانشجویان آن گونه که لازم است با آنها آشنا نیستند و از آنها استفاده نمی‌کنند. برخی از دانشجویان به ویژه دانشجویان سالهای اول از وجود و اهمیت این منابع بی‌اطلاعت و برخی نیز که برای فعالیتهای پژوهشی، ارائه سمینارها، تهیه پایان‌نامه و غیره توسط استادان یا همکلاسان خود یا این منابع آشنا

۱- برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی به راهنمایی دکتر رحمت‌الله فتاحی.

۲- کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

می‌شوند ، در نحوه استفاده از آنها دچار مشکل هستند . در نتیجه عدم آشنایی دانشجویان با نحوه پیدا کردن اطلاعات و شیوه‌های مختلف آن بسیاری از اطلاعات مورد نیاز آنها از نظرشان مخفی می‌ماند .

در تحقیقاتی که تاکنون در ایران در رابطه با مجموعه‌های مرجع توسط استیری (۱۳۷۱) طاهری (۱۳۷۳) و صمدی (۱۳۷۶) انجام گرفته ، در مجموع به این نتیجه رسیدند که استفاده از مجموعه‌های مرجع در کتابخانه‌های دانشگاهی در حد پایین است و از عمده‌ترین دلایل آن عدم آشنایی دانشجویان با منابع مرجع و نحوه استفاده از آنها را ذکر کردند .

پژوهش حاضر برآنست تا مشخص کند دانشجویان مراجعه کننده به بخش مرجع کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه فردوسی تا چه میزان با منابع مرجع این مجموعه‌ها آشنایی دارند و تا چه میزان از این منابع استفاده می‌کنند ، همچنین تعیین کند که دانشجویان بیشتر با چه نوع منابع مرجعی آشنا هستند و بیشتر از کدام نوع منابع مرجع استفاده می‌نمایند .

سؤالات پژوهش

در راستای هدف‌های ذکر شده ، پژوهش حاضر برآنست که به سؤالهای زیر پاسخ دهد :

- ۱ - تا چه میزان دانشجویان دانشگاه فردوسی با منابع مرجع کتابخانه دانشکده خود آشنا هستند ؟
- ۲ - تا چه میزان دانشجویان دانشگاه فردوسی از منابع مرجع کتابخانه دانشکده خود استفاده می‌کنند ؟
- ۳ - آیا بین میزان آشنایی و میزان استفاده دانشجویان از منابع مرجع رابطه معنی داری وجود دارد ؟
- ۴ - آیا بین میزان آشنایی و میزان استفاده دانشجویان از منابع مرجع ردیف یک و منابع مرجع ردیف دو تفاوت معنی‌داری وجود دارد ؟

- ۵ - آیا بین میزان آشنایی و استفاده دانشجویان رشته‌های علمی/ کاربردی و رشته‌های علوم انسانی/ اجتماعی نسبت به منابع مرجع تفاوت معنی‌داری وجود دارد ؟
- ۶ - آیا بین دانشجویان دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در میزان آشنایی و استفاده از منابع مرجع تفاوت معنی‌داری وجود دارد ؟
- ۷ - آیا میزان آشنایی و استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی از منابع مرجع رایانه‌ای بیش از منابع چاپی است^۲ ؟
- ۸ - از نظر دانشجویان مهمترین شیوه‌های آشنایی با منابع مرجع چیست ؟
- ۹ - عوامل مؤثر در عدم آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع کدامند ؟

مروری بر پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور

در رابطه با بررسی میزان استفاده از مجموعه مرجع با مروری که در متون مربوطه انجام شد مواردی به دست آمد که در ادامه به ذکر این موارد پرداخته می‌شود :

ماری و ویکتور بیگز (Biggs and Biggs, 1987: 67) در تحقیق جامعی در سال ۱۹۸۵ ، ۵۶۵ پرسشنامه برای مدیران بخشهای مرجع چهار گروه از کتابخانه‌ها فرستادند . هدفهای این مطالعه ، بررسی میزان استفاده از مجموعه مرجع ، معیارهای وجین مجموعه مرجع ، معیارهای گزینش منابع و اندازه مجموعه مرجع بود . این مطالعات در ۳ دوره زمانی مشخص یک ماهه ، یک ساله و ۵ ساله انجام شد . نتایج نشان داد که تنها یک ، پنجم عناوین مجموعه مرجع در طی یک ماه به طور مرتب مورد استفاده قرار گرفت ، کمی بیش از نیمی از عناوین فقط یک بار در طول یک سال استفاده شد و تنها از دو ، سوّم عناوین در طول یک دوره ۵ ساله استفاده به عمل آمد .

آریگونا و متیوز (Arrigona and Mathews, 1988: 71) نتایج یک مطالعه چهار هفته‌ای در بخش مرجع دانشگاه ایالت آیوا در ایالات متحده را که توسط آنها انجام گرفت ، گزارش کردند . یافته‌های این تحقیق نشان داد که کاربرانی که از کمک کتابداران بهره نمی‌گیرند ، از

^۲ - به دلیل این که در زمان انجام پژوهش فقط دانشجویان تحصیلات تکمیلی امکان استفاده رسمی از منابع مرجع رایانه‌ای را داشتند بنابراین سنجش میزان استفاده و آشنایی با منابع مرجع رایانه‌ای از این گروه از دانشجویان به عمل آمد .

رده‌های متفاوتی نسبت به رده‌های موضوعی جستجو شده توسط کتابداران استفاده می‌کنند اما با وجود تنوع حوزه‌های موضوعی، الگوی استفاده کاربران و کتابداران از منابع مرجع تقریباً یکسان است.

انجلیدینگر (Engeldinger, 1990: 119) تحقیقی درباره میزان استفاده از مجموعه مرجع دانشگاه ویسکانسین انجام داد. هدف او تصمیم‌گیری درباره وچین مجموعه مرجع بود. مطالعه او به روش تماسی و با چسباندن نقاط حساس به فشار در روی جلد کتاب‌ها برای تعیین میزان استفاده از منابع مرجع در طول یک دوره ۵ ساله بود. او نیز همانند ماری و ویکتور بیگز به این نتیجه رسید که یک، سوّم از منابع مجموعه مرجع در طول یک دوره ۵ ساله استفاده نشده بود و همچنین نیمی از مجموعه تنها دو بار در طول آن زمان مورد استفاده قرار گرفت. سندی در سال ۱۹۹۴ در کتابخانه کارلسون دانشگاه تولدو^۴ در ایالت اوهایو نیز از یک روش تماسی با استفاده از نقاط حساس برای محاسبه میزان استفاده از کتابهای مرجع و فهرستها انجام داد. نتایج او نشان داد که در طول یک دوره یک ساله ۴۳ درصد از منابع در آن مجموعه بی استفاده باقی ماندند (Sendi, 1996: 17).

فیشرمن (Fishman, 1998: 545) نیز در کتابخانه علوم بهداشتی دانشگاه مرلیند ایالت بالتیمور آمریکا در یک مطالعه ۱۲ ماهه از میزان استفاده از منابع مرجع، قفسه‌گذاری به روش جمع‌آوری را با روش ثبت رایانه‌ای ترکیب کرد، بدین ترتیب که کارمندان کتابخانه با استفاده از امکانات نرم‌افزار فهرست رایانه‌ای کتابخانه، آمار کتابهای مرجع قفسه‌گذاری نشده را به صورت الکترونیکی ثبت می‌کردند. نتایج نشان داد که ۶۵/۵ درصد از عناوین مجموعه مرجع مورد استفاده واقع شده بود. از دیگر نتایج آن تحقیق این بود که ۴۰ درصد از کاربران منابع مرجع چاپی را به منابع مرجع رایانه‌ای ترجیح می‌دادند.

پژوهش‌های انجام شده در ایران

تحقیقات بسیار کمی در ایران در مورد مجموعه‌های مرجع صورت گرفته و در اکثر موارد تحقیقات انجام شده بیشتر به ارزیابی کیفی مجموعه‌های مرجع پرداخته است. از

4. Toledo

جمله این موارد می‌توان به مطالعات جنتی (۱۳۵۶)، جوکار (۱۳۵۷)، زندیان (۱۳۷۲)، نیازی (۱۳۷۳) و اعظمی (۱۳۷۴) اشاره کرد که به طور کلی بر گرایش موضوعی مجموعه‌های مرجع، نوع منابع موجود، روزآمد بودن منابع، نوع زبان، میزان همخوانی عناوین مجموعه‌ها با سیاهه‌های هسته معرفتی شده از سوی سازمانهای معتبر بین‌المللی، گرایش موضوعی مجموعه‌ها، فضا و امکانات مجموعه مرجع متمرکز بودند.

البته، تحقیقاتی هم که بطور مستقیم یا غیرمستقیم به بررسی میزان شناخت و آگاهی کاربران و استفاده آنها از منابع مرجع پرداخته باشند، انجام گرفته که تعداد آنها اندک است این پژوهشها عبارتند از:

در مطالعه‌ای که توسط طلاچی (۱۳۶۶)، درباره میزان استفاده از پنج منبع مرجع: ایندکس مدیکوس^۵، بایولوژیکال ابسترکت^۶، کیمیکال ابسترکت^۷، اکسپریمادیکا^۸ و نمایه نامه استنادی علوم^۹، در بین ۲۹۵ نفر از اعضای هیئت علمی پزشکی، پژوهشگران و دانشجویان انجام شد، مشخص گردید که میزان شناخت این منابع در هر سه گروه در حد بسیار پایین است، و نیز به طور متوسط میزان استفاده از این منابع یک تا پنج بار در طول سال است برومند (۱۳۶۹: ۲۹) پس از گفتگوها، مصاحبه‌ها و مشاهداتی که در طی یک سال با نود نفر از مراجعه‌کنندگان و مسئولین بخشهای مرجع انجام داد، علل اصلی عدم استفاده از اطلاعات را در رابطه با استفاده‌کنندگان و مراکز اطلاعات چنین برمی شمرد:

الف. عللی که مربوط به شخص استفاده کننده است. این علل عبارتند از:

۱ - آشنا نبودن با روش‌های پیدا کردن اطلاعات در زمینه مورد نظر، ۲ - عدم اطلاع از وجود مراکز اطلاع‌رسانی و نیز منبع موجود در زمینه مورد نظر پژوهشگر، ۳ - دستیابی به اطلاعات از طریق شبکه غیررسمی مانند گفتگو با دوستان، ۴ - متفاوت بودن زبان پژوهشگر.

5. Index Medicus

6. Biological Abstracts

7. Chemical Abstracts

8. Exerpta Medica

9. Science citation Index

ب. علل مربوط به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی که عبارتند از:

۱ - پراکندگی منابع و نبودن منابع راهنمای نشان‌دهنده محل وجود مدرک ، ۲ - ناقص بودن مجموعه اصلی مراکز اطلاعاتی ، ۳ - محدود بودن ساعات استفاده از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ، ۴ - عدم وجود تسهیلات مربوط به خدمات مختلف در این مراکز مثل امکان تهیه روگرفت ، ۵ - عدم همکاری سازمانها با یکدیگر در مورد امانت بین کتابخانه‌ای .

استیری (۱۳۷۱) ، در پژوهشی به بررسی نقش آموزش در میزان بهره‌گیری از منابع مرجع پرداخت . نتایج این تحقیق که به روش پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام گرفت ، مشخص کرد که سطح آشنایی دانشجویان با انواع منابع مرجع بسیار ضعیف است و بیشترین مراجعی که دانشجویان می‌شناسند و از آن استفاده می‌کنند ، واژه‌نامه‌هاست و از مراجعی همچون سالنامه‌ها ، کتابشناسی‌ها و راهنماها کمتر استفاده می‌شود . استیری نتیجه گرفت که بین آموزش استفاده‌کنندگان و افزایش بهره‌گیری از منابع مرجع رابطه مستقیمی وجود دارد .

طاهری (۱۳۷۳) ، برای مشخص کردن میزان آشنایی دانشجویان سال آخر رشته‌های تخصصی پزشکی با منابع اطلاعاتی هسته در رشته‌های تخصصی آنها و سنجش میزان استفاده دانشجویان از این منابع و نیز دسترس‌پذیری این منابع به تحقیق پرداخت . یافته‌های این پژوهش نشان داد که کمتر از ۵۰ درصد دانشجویان مورد مطالعه از منابع اطلاعاتی رشته‌های تخصصی خود و از جمله منابع مرجع برای یافتن اطلاعات مورد نیاز خود آشنا بودند . در ضمن مطالعه‌های وی در مورد استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها نشان داد که عوامل مؤثر بر استفاده از منابع کتابخانه عبارتند از : نوع نیاز ، شناخت ، آموزش ، ارتباط بین کتابخانه‌ای ، دانشجویان ، استادان و کتابدار متخصص است .

صمدی (۱۳۷۶) نیز پژوهشی با هدف تعیین میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با منابع مرجع تخصصی را با استفاده از پرسشنامه انجام داد. نتایج این تحقیق نشان داد که منابع مرجع به دلیل اینکه هنوز جایگاه واقعی خود را در آموزش به دست نیاورده‌اند کمتر مورد استفاده و شناخت دانشجویان است ، زیرا دانشجویان بدون مراجعه به منابع مرجع ، در کتابها و مجلات به جستجوی مطالب مورد نیاز خویش می‌پردازند . لذا به نظر می‌رسد

اکثر دانشجویان با ابزار کتابشناختی مانند چکیده‌نامه‌ها ، نمایه‌نامه‌ها و کتابشناسیها کمتر آشنایی دارند . همچنین موانع عدم استفاده دانشجویان از منابع علمی و منابع مرجع به ترتیب اولویت از نظر دانشجویان مورد بررسی این تحقیق چنین بود :

- ۱ - نبودن منابع مرجع مورد نیاز ، ۲ - عدم آگاهی از وجود منابع مرجع ، ۳ - عدم همکاری کتابداران در یافتن منابع مورد نیاز دانشجویان ۴ - کمبود منابع مورد نیاز به زبان فارسی ، ۵ - ساعات محدود استفاده از کتابخانه .

نوع پژوهش، جامعه آماری ، حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

پژوهش حاضر یک مطالعه پیمایشی کتابخانه‌ای و از نوع کاربردی در نظر گرفته شده است .

جامعه آماری این پژوهش دانشجویان مقاطع مختلف کارشناسی ، کارشناسی‌ارشد و دکتری چهار دانشکده ادبیات، الهیات، علوم پایه و فنی مهندسی دانشگاه فردوسی مشهد هستند که برابر ۹۳۵۷ نفرند . حجم نمونه براساس فرمول کرجسی و مورگان (D.W.Morgan, R.V.Crejcic, 1970)؛ نقل از دیانی ، ۱۳۷۸ : ۵۹) تعیین شد که براساس جدول ارائه شده مبتنی بر این فرمول ، در ازای جمعیت ۱۰هزار نفری ، حجم نمونه‌ای برابر با ۲۷۰ نفر مطلوب می‌باشد . نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای و از نوع نمونه در دسترس انجام گرفت و پرسشنامه‌ها در دو طبقه مورد مطالعه یعنی علوم انسانی/ اجتماعی و علمی/کاربردی به صورت حضوری بین دانشجویان مراجعه کننده به بخشهای مختلف کتابخانه‌های مورد مطالعه در زمان اجرای پژوهش توزیع شد .

ابزار و روش گردآوری داده‌ها

- ۱ - مطالعه استفاده کنندگان از کتابخانه‌ها و
- ۲ - مطالعه میزان استفاده از منابع مرجع انجام گرفت، دو نوع پرسشنامه توسط خود پژوهشگر تنظیم شد که در زیر شرح داده می شود .

الف - مطالعه استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌ها (user study)

برای سنجش میزان آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع پرسشنامه‌ای در دو بخش تنظیم شد. در بخش اول مشخصات کلی دانشجو و در بخش دوم پرسشهایی در رابطه با سؤالات پژوهش طرح گردید که شامل ۱۴ پرسش (۱۱ پرسش بسته با مقیاس سنجش طیفی و ۳ پرسش باز) بود. پرسشنامه نهایی در ۳۷۰ نسخه به نسبت سهم جمعیت بین دانشجویان مراجعه‌کننده به قسمتهای مختلف در کتابخانه‌ها در این دو گروه - رشته‌های انسانی/اجتماعی (۱۹۸ پرسشنامه) و رشته‌های علمی/کاربردی (۱۷۲ پرسشنامه) - در چهار دانشکده مورد پژوهش توزیع شد.

برای تحلیل داده‌های این پرسشنامه از آمار توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین) و آمار استنباطی ناپارامتری (ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن، آزمون ویلکاکسون، لا-من‌ویتنی کروسکال - وایس و مجذور کای) استفاده شد.

ب - مطالعه میزان و چگونگی استفاده از منابع مرجع (use study)

این بخش از مطالعه نیز به روش پرسشنامه انجام گرفت. به این منظور پرسشنامه دیگری تهیه شد که در آن، علاوه بر مشخصات، از دانشجویان خواسته شد که نام منبع یا منابعی را که در آن روز استفاده کرده‌اند ذکر نمایند. این پرسشنامه در اختیار مسئولان بخش مرجع قرار گرفت و از آنها خواسته شد در یک دوره زمانی یک ماهه (از ۱۵ آبان ماه ۷۹ تا ۱۵ آذرماه ۷۹) آنرا را در اختیار هر مراجعه‌کننده‌ای که به بخش مرجع مراجعه کرده و از کتابهای مرجع استفاده به عمل آورده، قرار دهند.

الف - مطالعه استفاده‌کنندگان از منابع مرجع

پرسشنامه شماره ۱ که دارای ۱۴ سؤال (شامل ۱۱ سؤال بسته و ۳ سؤال باز) بود، بین تعداد ۳۷۰ نفر از دانشجویان مراجعه‌کننده به کتابخانه‌های مورد پژوهش (ادبیات و علوم انسانی، الهیات، علوم پایه، فنی مهندسی) به عنوان نمونه‌های در دسترس توزیع شد که از بین آنها ۲۰۶ پرسشنامه یعنی ۷/۸۲ درصد بازگشت داده شد.

ارائه یافته‌ها: در این پژوهش ۹ سؤال مورد توجه قرار گرفت که در اینجا به ترتیب به طرح این سؤال‌های و سپس نتایج بدست آمده از پژوهش پرداخته می‌شود:

سؤال اول: تا چه میزان دانشجویان دانشگاه فردوسی با منابع مرجع آشنا هستند؟ داده‌های ارائه شده در جدول (۱) نشان می‌دهد که در میان انواع منابع مرجع، بیشترین میزان آشنایی دانشجویان با واژه‌نامه‌ها (با میانگین ۲/۲۸) و کمترین میزان آشنایی آنها با دستنامه‌ها و دستورنامه‌ها (با میانگین ۰/۹۷) است.

به طور کلی، با محاسبه مجموع امتیازهای به دست آمده و نیز مجموع امتیازهای مورد انتظار برای هر نوع منبع مرجع و به دست آوردن نسبت بین این دو مجموع، میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه فردوسی با منابع مرجع ۴۰/۶ درصد است که پایین‌تر از نصف یعنی ۵۰ درصد قرار دارد.

سؤال دوم: تا چه میزان دانشجویان دانشگاه فردوسی از منابع مرجع استفاده می‌کنند؟

براساس داده‌های ارائه شده در جدول (۲)، پراستفاده‌ترین منبع مرجع، واژه‌نامه‌ها (با میانگین ۲/۳۹) و کم استفاده‌ترین منابع مرجع، منابع جغرافیایی (با میانگین ۱/۰۲) می‌باشد در مجموع، میزان استفاده دانشجویان دانشگاه فردوسی از منابع مرجع ۴۳ درصد است.

نوع منابع مرجع	تعداد پاسخها	میانگین	مجموع امتیاز	حداکثر امتیاز مورد انتظار
دایره المعارف‌ها	۲۹۳	۲/۰۸	۶۱۰ ٪۵۲	۱۱۷۲
دستنامه‌ها و دستورنامه‌ها	۲۷۲	٪۹۷	۲۶۶ ٪۲۴/۵	۱۰۸۸
راهنماها	۲۷۶	۱/۵۶	۳۳۱ ٪۳۹	۱۱۰۴
سالنامه‌ها و سالنماها	۲۷۲	۱/۱۷	۳۲۰ ٪۲۹	۱۰۸۸
سرگذشت نامه‌ها	۲۸۱	۱/۷۸	۵۰۲ ٪۳۳	۱۱۲۴

۱۰۷۶	۳۲۲ ٪۳۰	۱/۱۹	۲۶۹	منابع جغرافیایی
۱۱۱۶	۶۳۸ ٪۵۷	۲/۲۸	۲۷۹	واژه نامه‌ها
۱۱۱۶	۵۰۵ ٪۲۵	۱/۸۱	۲۷۹	مقاله نامه‌ها ، چکیده نامه‌ها
۱۱۲۸	۲۷۶ ٪۲۲	۱/۶۸	۲۸۲	کتابشناسی‌ها و فهرست‌ها

جدول ۱: توزیع فراوانی، میانگین رتبه‌ای، مجموع امتیاز و حداکثر امتیاز استفاده دانشجویان از انواع منابع مرجع (n=306)

حداکثر امتیاز مورد انتظار ۱۰۱۲، مجموع امتیاز ۴۰۷۰ برابر ۴۰/۶٪.

نوع منبع مرجع	تعداد پاسخها	تعداد پاسخها مردانه	مرج	کم	تا اندازه‌های	زیاد	بسیار زیاد	میانگین	مجموع امتیاز	حداکثر امتیاز مورد انتظار
رایره المعارف‌ها	۲۸۶	۲۰	۳۵	۴۱	۸۶	۷۴	۵۰	۲/۲۲	۶۳۵ ٪۵۵	۱۱۴۴
دستنامه‌ها و دستورنامه‌ها	۲۵۵	۵۱	۸۴	۷۹	۶۴	۲۱	۷	۱/۱۶	۲۹۸ ٪۲۹	۱۰۲۰
راهنماها	۲۷۶	۳۰	۳۹	۵۶	۷۹	۶۹	۳۳	۲	۵۵۳ ٪۵۰	۱۱۰۴
سئالنامه‌ها و سئالنامه‌ها	۲۵۰	۵۶	۹۹	۷۸	۳۹	۲۵	۹	۱/۰۶	۲۶۷ ٪۲۶/۷	۱۰۰۰
سرگذشت نامه‌ها	۲۶۹	۳۷	۸۱	۵۴	۶۲	۴۷	۲۵	۱/۵۵	۴۱۹ ٪۳۸	۱۰۷۶
منابع جغرافیایی	۲۴۷	۵۹	۱۱۷	۵۲	۴۶	۱۹	۱۳	۱/۰۲	۲۵۳ ٪۲۵	۹۸۸
واژه نامه‌ها	۲۶۸	۳۸	۷۹	۳۹	۶۳	۸۵	۵۴	۲/۳۹	۶۴۳ ٪۵۹	۱۰۷۲
مقاله نامه‌ها ، چکیده نامه‌ها	۲۷۱	۳۵	۴۴	۵۴	۶۵	۷۱	۳۷	۲/۰۱	۵۴۵ ٪۵۰	۱۰۸۴
کتابشناسی‌ها و فهرست‌ها	۲۶۱	۴۵	۴۳	۵۱	۸۵	۵۰	۳۲	۱/۹۱	۴۹۹ ٪۴۷	۱۰۴۴

جدول ۲: توزیع فراوانی و فراوانی نسبی میزان استفاده از منابع مرجع (n=306)

حداکثر امتیاز مورد انتظار ۹۵۳۲، مجموع امتیاز ۴۱۱۲ برابر ۴۳٪.

سؤال ۳: آیا بین میزان آشنایی و میزان استفاده دانشجویان از منابع مرجع رابطه

معنی‌داری وجود دارد؟

ضریب همبستگی بدست آمده $r_s = 0/728$ نشان‌دهنده این است که ارتباط معنی‌دار و مثبتی بین میزان آشنایی با منابع مرجع و میزان استفاده از آنها وجود دارد، همچنین مشخص شد که این همبستگی از ارزش بالایی برخوردار است. به بیان دیگر، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که $8/72$ درصد از تغییرات میزان استفاده مربوط به تغییرات میزان آشنایی است. یعنی، هرچه میزان آشنایی بیشتر باشد، میزان استفاده نیز بالاتر می‌رود و برعکس.

میزان استفاده	میزان آشنایی		
۰/۷۲۸ **	۱/۰۰۰	ضریب همبستگی	میزان آشنایی
۰/۰۰۰	۰	سطح معناداری	
۲۰۵	۲۴۴	تعداد	
۱/۰۰۰	۰/۷۲۸ **	ضریب همبستگی	میزان استفاده
۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری	
۲۲۲	۲۰۵	تعداد	

جدول ۲: تعیین وجود همبستگی بین میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع و میزان استفاده آنها از این منابع^{۱۰}

سؤال ۴: آیا بین میزان آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع ردیف یک و منابع

مرجع ردیف دو تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

۱۰ - علامت ** نشان‌دهنده این است که ضریب همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

P-Value	مقدار Z	رتبه میانگین	تعداد	وضعیت متغیرها
		۱۰۸/۵۱	۹۱ -	مواردی که آشنایی با مرجع ردیف یک کوچکتر از ردیف دو می باشد .
۰/۰۰۰۷	- ۳/۳۷۴	۱۲۰/۰۸	۱۳۹ +	مواردی که آشنایی با مرجع ردیف یک بزرگتر از ردیف دو می باشد .
			۱۴	مواردی که آشنایی با مرجع ردیف یک برابر با ردیف دو می باشد

جدول ۳: آزمون ویلکسون برای مقایسه میزان آشنایی با منابع مرجع ردیف اول و ردیف دوم (۲۴۴ - n)

براساس نتایج به دست آمده از جدول بالا ، $p\text{-value} = ۰/۰۰۰۷ < ۰/۰۵$ ، بنابراین فرض H_0 یعنی برابری میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع ردیف اول و ردیف دوم رد می شود . با توجه به مقادیر جدول بالا با مقایسه رتبه میانگینها مشخص می شود میزان آشنایی دانشجویان با منابع مرجع ردیف اول با رتبه میانگین (۱۲۰/۰۸) بیشتر از منابع مرجع ردیف دوم با رتبه میانگین (۱۰۸/۵۱) می باشد .

سؤال ۵: آیا بین میزان آشنایی و استفاده رشته های علمی / کاربردی و رشته های علوم اجتماعی / انسانی از منابع مرجع تفاوت معنی دار وجود دارد؟

متغیر	آماره‌ها رشته تحصیلی	تعداد	رتبه میانگین	P- Value
میزان آشنایی (n = ۲۲۳)	رشته‌های انسانی / اجتماعی	۱۲۱	۱۳۶/۱۸	۰/۰۰۱۷
	رشته‌های علمی / کاربردی	۱۲۲	۱۰۷/۹۳	
میزان استفاده (n = ۲۲۲)	رشته‌های انسانی / اجتماعی	۱۲۱	۱۲۹/۱۷	۰/۰۰۰
	رشته‌های علمی / کاربردی	۱۲۲	۹۲/۹۹	

جدول ۳: آزمون U- من ویتنی

(مقایسه میزان آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع براساس رشته)

همانگونه که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، در مورد میزان آشنایی $0/0017 < 0/05 = p\text{-value}$ است. پس فرض صفر رد می‌شود. یعنی تفاوت معنی‌داری بین میزان آشنایی دانشجویان رشته‌های علوم انسانی/ اجتماعی و رشته‌های علمی/ کاربردی با منابع مرجع وجود دارد. در مورد میزان استفاده نیز چون این $0/000 < 0/05 = p\text{-value}$ است، فرض صفر رد می‌شود یعنی بین رشته‌های علوم اجتماعی/ انسانی و رشته‌های علمی/ کاربردی در استفاده از منابع مرجع تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

همچنین، با مقایسه میانگین‌های رتبه‌ای در جدول بالا مشخص گردید که میزان آشنایی و نیز میزان استفاده دانشجویان رشته‌های انسانی/ اجتماعی نسبت به منابع مرجع از دانشجویان رشته‌های علمی/ کاربردی بیشتر است.

سؤال ۶: آیا بین دانشجویان دوره‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در میزان استفاده و آشنایی با منابع مرجع تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

متغیر	آماره‌ها مقطع تحصیلی	تعداد	رتبه میانگین	P- Value
میزان آشنایی (n = ۲۴۳)	کارشناسی	۲۰۸	۱۱۹/۰۴	۰/۱۰۸۹
	تحصیلات تکمیلی	۳۵	۱۳۹/۶۰	
میزان استفاده (n = ۲۲۱)	کارشناسی	۱۹۳	۱۰۷/۷۶	۰/۱۷۱۷
	تحصیلات تکمیلی	۲۸	۱۲۶/۴۱	

جدول ۵: آزمون U-من وینتی

(مقایسه میزان آشنایی و استفاده از منابع مرجع براساس مقطع تحصیلی)

همانگونه که در جدول (۵) ملاحظه می شود نتایج حاکی از آن است که :

الف - در آزمون انجام گرفته در مورد میزان آشنایی با منابع مرجع مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی با منابع مرجع وجود ندارد .
 $p\text{-value} = ۰/۱۰۸۹ > ۰/۰۵$ است . پس تفاوت معنی داری بین میزان آشنایی دانشجویان

ب - در مورد میزان استفاده از منابع مرجع نیز $p\text{-value} = ۰/۱۷۱۷ > ۰/۰۵$ است پس باز هم تفاوت معنی داری بین دانشجویان مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در میزان استفاده از منابع مرجع وجود ندارد .

بنابراین ، در مجموع از این آزمون به این نتیجه می رسیم که تفاوتی بین دانشجویان کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در میزان آشنایی و استفاده از منابع مرجع وجود ندارد .

سؤال ۷: آیا میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی از منابع مرجع رایانه‌ای بیش از منابع مرجع چاپی است ؟

P- Value	مقدار Z	رتبه میانگین	تعداد	وضعیت متغیرها
۰/۹۹۱۴	-۰/۰۱۰۸	۱۵/۵۰	۱۴ -	مواردی که استفاده از منابع رایانه‌ای کوچکتر از چاپی است
		۱۴/۵۲	۱۵ +	مواردی که استفاده از منابع رایانه‌ای کوچکتر از چاپی است
			۸	مواردی که استفاده از منابع رایانه‌ای کوچکتر از چاپی است

جدول (۶) آزمون ویلکاکسون

(مقایسه میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی از منابع مرجع چاپی و رایانه‌ای)

$$(n = ۳۷)$$

همانگونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود $p\text{-value} = ۰/۹۹۱۴ > ۰/۰۵$ است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود. یعنی اختلاف معناداری بین میزان استفاده دانشجویان از منابع مرجع چاپی و منابع رایانه‌ای وجود ندارد.

سؤال ۸: از نظر دانشجویان مهمترین شیوه‌های آشنایی با منابع مرجع چیست؟

همانگونه که در جدول (۷) ملاحظه می‌شود، گزینه شماره ۳ یعنی « معرفی منابع بوسیله استادان » با بالاترین میانگین رتبه‌ای (۸۴۷/۶۴) و بعد از آن به ترتیب گزینه شماره ۲ یعنی « تهیه و توزیع راهنماهای استفاده از منابع مرجع بین دانشجویان » با میانگین رتبه‌ای (۷۹۱/۳۴) و « برگزاری بازدیدهای آموزشی در کتابخانه‌های مرکزی و دانشکده‌ای » با میانگین رتبه‌ای (۷۶۵/۸۸) نسبت به سایر موارد، پرتعدادترین شیوه‌ها و گزینه شماره ۴ یعنی « قرار دادن واحد درسی برای آشنایی با منابع » با پایین‌ترین میانگین رتبه‌ای (۵۱۹/۸۹) و گزینه شماره ۵ « نصب بروشورها و راهنماهای آموزشی در بخش مرجع » با میانگین رتبه‌ای (۶۶۶/۷۳)، به ترتیب کم‌طرفدارترین شیوه‌هایی هستند که دانشجویان در آشنایی با منابع مرجع ترجیح می‌دهند.

ردیف	گزینه‌های سؤال	آماره‌ها	هیچ	کم	تا اندازهای	زیاد	بسیار زیاد	رتبه میانگین
۱	برگزاری بازدیدهای آموزشی در کتابخانه دانشکده و کتابخانه مرکزی به صورت جداگانه برای هر رشته (n = ۲۸۸)	۳	۱٪	۱۳٪	۳۴٪	۱۱۰٪	۱۲۷٪	۷۶۵/۸۸
۲	تهیه بروشورها، جزوه‌ها و راهنمای استفاده از منابع مرجع و توزیع آنها بین دانشجویان (n = ۲۸۷)	۱	۰/۳٪	۱۱٪	۲۹٪	۱۱۲٪	۱۳۴٪	۷۹۱/۳۴
۳	معرفی منابع به وسیله استادان (n = ۲۹۱)	۱	۰/۳٪	۴٪	۲۳٪	۱۰۶٪	۱۵۶٪	۸۳۷/۶۴
۴	قرار دادن واحدهای درسی برای آشنایی با منابع مرجع در برنامه آموزشی هر رشته (n = ۲۸۵)	۳۲	۱۱٪	۵۲٪	۶۶٪	۵۰٪	۸۵٪	۵۱۹/۸۹
۵	نصب بروشورها و راهنماهای آموزشی در تابلو اعلانات بخش مرجع (n = ۲۸۶)	۳	۱٪	۲۳٪	۵۷٪	۱۰۴٪	۹۹٪	۶۶۶/۷۳

chi-square = ۱۱۰/۵۱۴۹

p-value = ۰ / ...

جدول ۷: آزمون کروسکال - والیس

(بررسی میزان اهمیت هر یک از شیوه‌های آشنایی با منابع مرجع از نظر دانشجویان)

سؤال ۹: عوامل مؤثر در عدم آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع کدامند؟

همانگونه که در جدول (۸) ملاحظه می‌گردد، گزینه شماره ۵ یعنی «روزآمد نبودن منابع مرجع موجود» با میانگین رتبه‌ای (۱۰۹۵/۴۷) و گزینه شماره ۱ یعنی «عدم راهنمایی استادان» با میانگین رتبه‌ای (۱۰۷۴/۵۹) به عنوان مهمترین عامل در عدم آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع می‌باشد. یافته اخیر با یافته جدول (۷) مبنی بر اینکه دانشجویان معرفی منابع به وسیله استادان را به عنوان بهترین شیوه در آشنایی و استفاده از منابع مرجع انتخاب کرده‌اند، هماهنگی دارد. همچنین، گزینه شماره ۲ و ۴ یعنی «عدم آگاهی دانشجویان از وجود منابع مرجع در کتابخانه» و «نبودن منابع مورد نیاز در بخش مرجع» به ترتیب با میانگینهای رتبه‌ای (۱۰۱۳/۱۶ و ۹۲۵/۶۱) از عوامل مهم دیگر در عدم استفاده

دانشجویان از منابع مرجع می‌باشد. نتیجه دیگر حاصل از این جدول حاکی است که گزینه « عدم مهارت کتابدار بخش مرجع » با کمترین میانگین رتبه‌ای یعنی (۷۸۱/۴۵)، از نظر دانشجویان کم‌اثرترین عامل در عدم استفاده از منابع مرجع می‌باشد و این امر ممکن است نشان‌دهنده این امر باشد که کتابداران مرجع دانشگاه فردوسی از مهارت نسبتاً کافی در این حرفه برخوردار می‌باشند.

همچنین، در پرسش شماره (۱۴) پرسشنامه از دانشجویان خواسته شده بود که مشکلات خود در استفاده از منابع بخش مرجع دانشکده خود ذکر کنند. مشکلاتی که بیشتر نام برده شده‌اند به ترتیب اولویت عبارتند از:

کمبود و قدیمی بودن منابع مرجع مورد نیاز، همکاری کم کتابداران در راهنمایی دانشجو، عدم آشنایی خود دانشجویان با روشهای استفاده از منابع مرجع و نیز عدم راهنمایی استادان در این زمینه، ساعت‌های محدود استفاده از بخش مرجع و عوامل دیگری از قبیل کمبود فضا، نامرتب بودن قفسه‌های کتابها در بخش مرجع و کمبود وجود امکانات رایانه‌ای در بازیابی اطلاعات در بخش مرجع که این کمبود به ویژه در دانشکده ادبیات و علوم انسانی بیش از سایر دانشکده‌ها به چشم می‌خورد.

ب - مطالعه میزان استفاده از مجموعه‌های مرجع

قسمت دوم این پژوهش به بررسی میزان استفاده از مجموعه‌های مرجع کتابخانه‌های چهار دانشکده مورد پژوهش پرداخت که اینک نتایج حاصل از آن ارائه می‌شود. این مطالعه نیز بمدد پرسشنامه انجام گردید، به این صورت که، در یک دوره یک ماهه، پرسشنامه‌ها بین همه مراجعه‌کنندگان به بخش مرجع دانشکده‌های مورد پژوهش توزیع شد.

ردیف	گزینه‌های سؤال	هیچ	کم	تا اندازه‌ای	زیاد	بسیار زیاد	رتبه میانگین
۱	عدم راهنمایی اسنادان نسبت به شیوه‌های اطلاع‌یابی از منابع مرجع (n = 282)	۱۳ ٪ ۳	۲۷ ٪ ۹	۷۳ ٪ ۲۴	۱۰۴ ٪ ۳۴	۶۵ ٪ ۲۱	۱۰۷۴/۵۹
۲	عدم آگاهی از وجود منابع مرجع در کتابخانه (n = 278)	۴۲ ٪ ۴	۴۲ ٪ ۱۴	۷۳ ٪ ۲۴	۹۷ ٪ ۳۲	۵۵ ٪ ۱۸	۱۰۱۳/۱۶
۳	عدم آشنایی با روش استفاده از منابع مرجع (n = 278)	۱۷ ٪ ۶	۶۲ ٪ ۲۰	۷۵ ٪ ۲۵	۷۷ ٪ ۲۵	۴۷ ٪ ۱۵	۹۰۲/۹۰
۴	نبودن منابع مورد نیاز در بخش مرجع (n = 271)	۱۷ ٪ ۶	۴۹ ٪ ۱۶	۸۳ ٪ ۲۸	۷۲ ٪ ۲۴	۲۹ ٪ ۱۰	۹۲۵/۶۱
۵	روز آمد نبودن منبع مرجع موجود (n = 286)	۱۱ ٪ ۴	۱ ٪ ۰/۳	۳۷ ٪ ۱۲	۵۶ ٪ ۱۸	۷۴ ٪ ۲۴	۱۰۹۵/۴۷
۶	عدم مهارت کتابدار بخش مرجع در کمک به مراجعان (n = 267)	۲۸ ٪ ۹	۸۰ ٪ ۲۶	۶۸ ٪ ۲۲	۲۹ ٪ ۱۰	۴۲ ٪ ۱۴	۷۸۱/۳۵
۷	عدم همکاری کتابداران در آشنا ساختن دانشجویان با منابع کسب اطلاعات (n = 273)	۲۶ ٪ ۹	۶۲ ٪ ۲۰	۶۸ ٪ ۲۲	۵۵ ٪ ۱۸	۶۲ ٪ ۲۰	۸۹۶/۴۰

chi-square = ۶۶/۰۳۳۲

p-value = ۰ / ۰۰۰

جدول ۸: آزمون کروسکال - والیس

(بررسی میزان اهمیت عوامل عدم آشنایی و استفاده از منابع مرجع)

دانشکده	نوع منبع مرجع	ادبیات	الهیات	فنی و مهندسی	علوم پایه	جمع	درصد
دایره‌المعارفها	۳۳	۲۹	۱	۸	۷۱	۱۶/۳	
واژه‌نامه‌ها و فرهنگها	۱۱۴	۳۶	۴۱	۹	۲۰۰	۴۶	
دستنامه‌ها و دستورنامه‌ها	۵	—	۸۵	۵	۹۵	۲۲	
راهنماها	—	—	۱	—	۱	۰/۲	
سالنامه‌ها و سالنامه‌ها	۷	—	—	—	۷	۱/۵	
سرگذشت نامه‌ها	۸	۷	—	۴	۱۹	۴/۴	
منابع جغرافیایی	۱۴	۴	—	۲	۲۰	۴/۶	
کتابشناسی‌ها و فهرست‌ها	۲	۲	۱	—	۵	۱/۱	
مقاله‌نامه‌ها ، چکیده‌نامه‌ها و ...	۱۵	—	۲	—	۱۷	۳/۹	
جمع	۱۹۸	۷۸	۲۳۱	۲۸	۲۳۵	۱۰۰	
درصد	۴۵/۵	۱۸	۳۰	۶/۵	۱۰۰		

جدول (۹) توزیع فراوانی و فراوانی نسبی میزان استفاده از منابع مرجع بر اساس نوع منبع و دانشکده

(n = ۲۳۵)

همانگونه که در جدول (۹) مشاهده می‌شود ، از میان ۴۳۵ منبع استفاده شده در طول دوره یک ماهه ، بیشترین نوع منابع مرجع استفاده شده واژه‌نامه‌ها و فرهنگها (۴۶ درصد) است . یادآوری می‌شود نتایج جدول (۱) نیز استفاده بیشتر از واژه‌نامه‌ها و فرهنگها را نسبت به سایر منابع مرجع تأیید می‌کند .

در ضمن ، از مقایسه دو نوع منابع مرجع ردیف اول و ردیف دوم در این جدول چنین بر می‌آید که ۹۵ درصد استفاده به منابع مرجع ردیف اول اختصاص دارد و تنها ۵ درصد استفاده مربوط به منابع مرجع ردیف دوم می‌شود . یادآوری می‌شود در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش نیز استفاده بیشتر از منابع مرجع ردیف اول نسبت به منابع مرجع ردیف دوم تأیید شد .

آماره‌های به دست آمده از جدول (۹) نیز نشان می‌دهد که میزان استفاده از منابع مرجع در حوزه علوم انسانی / اجتماعی (۶۳/۵ درصد)، نسبت به رشته‌های علمی / کاربردی (۳۶/۵ درصد)، رقمی معادل ۲۷ درصد بیشتر است، یعنی در حوزه علوم انسانی - اجتماعی استفاده از منابع مرجع بیشتر است. این امر تأیید کننده یافته‌های مربوط به سؤال ۵ پژوهش در مطالعه (الف) است مبنی بر اینکه میزان آشنایی و استفاده دانشجویان رشته‌های علوم انسانی / اجتماعی نسبت به منابع مرجع از دانشجویان رشته‌های علمی / کاربردی بیشتر می‌باشد.

خلاصه و نتیجه‌گیری

در یک جمع‌بندی کلی به طور خلاصه می‌توان گفت که یافته‌های دو مطالعه (الف و ب) انجام گرفته در این پژوهش نتایج یکدیگر را تأیید می‌کنند. خلاصه این یافته‌ها عبارتند از:

- ۱ - میزان آشنایی و میزان استفاده دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد از منابع مرجع پایین است و میزان آشنا بودن دانشجویان با منابع مرجع در رشته‌های مورد مطالعه آنها بر میزان استفاده آنها از این منابع تأثیرگذار است. به عبارت دیگر، هر چه دانشجویان منابع مرجع کتابخانه را بهتر بشناسد به میزان بیشتری از آنها استفاده می‌کند.
- ۲ - دلایل استفاده کم دانشجویان از منابع مرجع در این مطالعه را می‌توان به چهار دسته تقسیم کرد:

- الف - دلایل مربوط به مجموعه‌سازی منابع مرجع، از جمله روزآمد نبودن مجموعه، کمبود منابع.
- ب - دلایل مربوط به کمبود امکانات برای جستجو در منابع رایانه‌ای.
- ج - دلایل مربوط به محیط از جمله کمبود فضا، نامرتب بودن کتابها در قفسه‌ها.
- د - دلایل آموزشی از جمله کافی نبودن یا عدم وجود آموزشهای لازم در زمینه کسب مهارتهای لازم برای جستجوی کتابشناختی و استفاده از منابع مرجع و نیز عدم تشویق دانشجویان به مطالعه مستقل توسط استادان.

- ۳ - میزان آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع ردیف اول بیشتر از منابع مرجع ردیف دوم است .
- ۴ - میزان آشنایی و استفاده دانشجویان از منابع مرجع در رشته‌های علوم انسانی / اجتماعی بیشتر از رشته‌های علمی / کاربردی است .
- ۵ - بین دانشجویان مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در آشنایی و استفاده از منابع مرجع تفاوتی وجود ندارد .
- ۶ - تفاوتی در میزان استفاده دانشجویان تحصیلات تکمیلی از منابع مرجع چاپی و رایانه‌ای وجود ندارد .
- ۷ - دانشجویان از بین روشهای مختلف رایج در آموزش کتابشناختی و استفاده از منابع مرجع ، بیش از همه به آموزش این مهارتها از سوی استادان و سپس برگزاری بازدیدهای آموزشی در کتابخانه‌ها توجه نشان دادند .

پیشنهادات

- ۱ - دانشکده‌ها نسبت به برگزاری کارگاههای آموزشی آشنایی و چگونگی استفاده از منابع مرجع برای دانشجویان هر رشته به صورت جداگانه به صورت نظری و عملی اقدام کنند .
- ۲ - شرکت در دوره‌های آموزش کوتاه‌مدت چند جلسه‌ای ، پیش شرط عضویت در کتابخانه‌های دانشگاهی ، تلقی شود .
- ۳ - امکانات رایانه‌ای برای دسترسی به اطلاعات در همه کتابخانه‌های تحت پوشش دانشگاه فردوسی به حد کافی برای تمام مقاطع تحصیلی فراهم شود و نحوه استفاده از منابع رایانه‌ای نیز به کاربران کتابخانه‌های دانشکده‌ها آموزش داده شود .
- ۴ - بخش مرجع هر کتابخانه بروشورهایی در رابطه با معرفی انواع منابع مرجع ، محتوا و ساختار آنها تهیه کند و در اختیار استادان و دانشجویان قرار دهد .

۵ - هنگام طراحی و توسعه صفحه خانه الکترونیکی^{۱۱} کتابخانه‌ها، به معرفی منابع مرجع و دسترسی به آنها توجه بیشتری مبذول شود.

پیشنهاداتی برای انجام پژوهش‌های بیشتر در این زمینه:

- ۱ - مطالعه‌ای در رابطه با سنجش میزان آشنایی و استفاده دانشجویان هر رشته با منابع مرجع پایه رشته خود انجام گیرد.
- ۲ - مطالعه‌ای مشابه پژوهش حاضر، در مورد بررسی میزان آشنایی کتابداران مرجع با منابع مرجع موجود در کتابخانه‌های خود و نیز در مورد آشنایی اعضای هیئت علمی با منابع مرجع و استفاده آنها از این منابع به عمل آید.

منابع:

استیری ، علیرضا . " تأثیر آموزش استفاده کنندگان بر میزان بهره‌گیری از مراجع در کتابخانه مرکزی دانشگاه تربیت مدرس ". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ، دانشگاه تربیت مدرس دانشکده علوم انسانی ، ۱۳۷۱ .

اعظمی ، محمد . " ارزیابی مجموعه منابع مرجع کتابخانه‌های مرکزی و دانشکده‌های پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران ، تهران و شهید بهشتی ". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی ، دانشگاه علوم پزشکی ایران ، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی ، ۱۳۷۴ .

برومند ، فیروزه . " کاربرد و عدم کاربرد اطلاعات در پژوهش ". در اولین سمینار کاربردی مراکز و سازمانهای پژوهش فرهنگی و اطلاع‌رسانی ، مجموعه مقالات و سخنرانی‌های ارائه شده . تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب ، ۱۳۷۰ .

جنتی ، شهلا . " ارزشیابی مجموعه مرجع کتابخانه ملاصدرا دانشکده ادبیات و علوم دانشگاه شیراز در زمینه علوم انسانی ". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ، دانشگاه شیراز ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، ۱۳۵۶ .

جوکار ، عبدالرسول . " ارزیابی مجموعه کتب مرجع کتابخانه ملاصدرا دانشکده ادبیات و علوم دانشگاه شیراز ". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ، دانشگاه شیراز ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی ، ۱۳۵۷ .

دانشگاه فردوسی مشهد . تاریخچه و راهنمای دانشگاه فردوسی مشهد (به مناسبت پنجاهمین سال تأسیس) . مشهد : ستاد پنجاهمین سال تأسیس دانشگاه فردوسی مشهد ، ۱۳۷۸ .

دیانی ، محمد حسین . "جایگاه منابع اطلاعاتی در فرایند یادگیری دانشجویان دانشگاه فردوسی". فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی : کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی ، سال اول ، شماره سوم ، (بهار ۱۳۷۷) : ۷۸ - ۵۶ .

_____ "حجم نمونه در پژوهشهای پیمایشی". فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی : کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی ، سال دوم ، شماره سوم ، (پاییز ۱۳۷۸) : ۷۱ - ۵۹ .

زندیان ، فاطمه . "ارزشیابی مجموعه منابع مرجع گروه فنی و مهندسی سه دانشگاه و ارائه پیشنهادهای مناسب جهت انتخاب و توسعه منابع این کتابخانه‌ها". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ، دانشگاه تربیت مدرس ، دانشکده علوم انسانی ، ۱۳۷۱ .

صمدی ، ثریا . "بررسی میزان آشنایی دانشجویان کارشناسی‌ارشد و دکتری علوم پایه دانشگاه تبریز با منابع مرجع تخصصی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه آزاد اسلامی ، ۱۳۷۶ .

طاهری ، راحیل . "بررسی میزان آشنایی و استفاده دانشجویان سال آخر رشته‌های تخصصی - پزشکی از منابع اطلاعاتی هسته رشته مربوطه در دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی - درمانی در شهر تهران". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد . دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی ، ۱۳۷۳ .

طلاچی ، هما . "استفاده دانشجویان ، پزشکان عضو هیئت علمی و پژوهشگران از نمایه‌نامه‌ها و چکیده‌نامه‌ها در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران ، تهران ، شهید بهشتی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ، دانشگاه علوم پزشکی ایران ، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی ، ۱۳۶۶ .

نیازی، سیمین. "بررسی و ارزیابی منابع مرجع اختصاصی علوم پایه در کتابخانه‌های دانشکده علوم دانشگاه تهران، شهید بهشتی و تربیت معلم تهران". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی، ۱۳۷۳.

Arrigona, Daniel R. and Eleanor Mathews. "A use study of an academic library reference collection". RQ 28, No.1(Fall 1988):71-81

Biggs, Mary and Victor Biggs. "Reference collection development in academic libraries: report of a survey". RQ 27(Fall 1987):67-79

Engeldinger, E A. "Use as a criterion for the weeding of Reference collections: A review and case study". Reference Librarian 29(1990): 119-128

Fishman, Diana L. "Rich in Resources/deficient in dollars! which titles do reference departments really need?". Bulltin of Medical Library Association 86, No. 4(October1998): 545-550

Sendi, K A. "Assessing the functionality of Reference collection". Collection Building 15 No. 3(1996): 17-21